

Annales
Instituti
Archeologici

Godišnjak
Instituta za
arheologiju

XVII - 2021

UDK 902/904
ISSN: 1848 6363

Nakladnik/Publisher

INSTITUT ZA ARHEOLOGIJU
INSTITUTE OF ARCHAEOLOGY

Adresa uredništva/Editor's office address

Institut za arheologiju/Institute of Archaeology
HR-10000 Zagreb, Jurjevska ulica 15
Telefon/phone 385 (0) 1 6150250
fax 385 (0) 1 6055806
e-mail: iarh@iarh.hr
http://www.iarh.hr

Glavna i odgovorna urednica/Editor in chief

Katarina Botić

Tehnički urednici/Technical editors

Katarina Botić
Marko Dizdar

Uredništvo/Editorial board

Marko Dizdar, Hrvoje Kalafatić, Ana Konestra, Siniša Krznar, Andreja Kudelić, Bartul Šiljeg, Asja Tonc, Marina Ugarković, Mario Gavranović (Austrija), Boštjan Laharnar, Alenka Tomaž (Slovenija), Vesna Bikić, Perica Špehar (Srbija), Miklós Takács (Mađarska)

Izdavački savjet/Editorial committee

Juraj Belaj, Saša Kovačević, Goranka Lipovac Vrkljan, Daria Ložnjak Dizdar, Branka Migotti, Ivana Ožanić Roguljić, Ante Rendić Miočević, Tajana Sekelj Ivančan, Tihomila Težak Gregl, Tatjana Tkalcec, Željko Tomičić, Ante Uglešić, Snježana Vrdoljak

Lektura/Language editor

Katarina Botić i autori / Katarina Botić and authors (hrvatski jezik/Croatian)

Prijevod na engleski/English translation

Kristina Deskar, Marko Maras i autori / Kristina Deskar, Marko Maras and authors

Korektura/Proofreaders

Katarina Botić

Dizajn/Design

REBER DESIGN
Umjetnička organizacija OAZA

Računalni slog/Layout

Hrvoje Jambrek

©Institute of archaeology, Zagreb 2021.

Annales Instituti Archaeologici uključeni su u indeks/
Annales Instituti Archaeologici are included in the index:
Clarivate Analytics services – Emerging Sources Citation Index
SciVerse Scopus – Elsevier, Amsterdam

Izrađeno uz financijsku potporu Ministarstva znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske.
Made with the financial support of the Ministry of Science and Education of the Republic of Croatia.

E-izdanja. Publikacija je dostupna u digitalnom obliku i otvorenom pristupu na <https://hrcak.srce.hr/aia>
E-edition. The publication is available in digital and open access form at <https://hrcak.srce.hr/en/aia>

Ovaj rad licenciran je pod Creative Commons Attribution By 4.0 međunarodnom licencom /
This work is licenced under a Creative Commons Attribution By 4.0 International Licence

SADRŽAJ

Prethodna priopćenja

8 **Hrvoje Kalafatić
Bartul Šiljeg
Rajna Šošić Klindžić**

Rupe u mreži naselja sve manje: Bračevci – Baščine, novootkriveni neolitički kompleks kružnih utvrđenih naselja i srednjevjekovnog sela

17 **Daria Ložnjak Dizdar
Marko Dizdar**

Istraživanja groblja kasnog brončanog doba u Dolini 2020. godine

22 **Andreja Kudelić**

Postupak izrade posuda iz kasnog brončanog doba na nalazištu Kalnik – Igrišće

33 **Antonela Barbir**

Slatkovodni školjkaši u prapovijesnim slojevima na lokalitetu Ilok – dvor knezova Iločkih

40 **Ana Đukić
Filip Franković
Tara Pivac Krpanić
Sanjin Mihelić**

Rezultati probnih arheoloških iskopavanja u Općini Lovas 2011. i 2017. godine

69 **Domagoj Perkić
Marko Dizdar
Hrvoje Potrebica
Ivan Pamić**

Prapovijesni grobovi na ravnome iz Nakovane na Pelješcu

82 **Domagoj Perkić
Marko Dizdar
Hrvoje Potrebica**

Grob s položaja Gomile u Zakotorcu na Pelješcu

104 **Asja Tonc
Ivan Radman-Livaja**

Tragovi tekstilne proizvodnje na Gradini Svete Trojice

CONTENTS

Preliminary reports

8 **Hrvoje Kalafatić
Bartul Šiljeg
Rajna Šošić Klindžić**

Filling the network gaps: Bračevci – Baščine, new Neolithic circular enclosure and medieval village

17 **Daria Ložnjak Dizdar
Marko Dizdar**

Excavations at the Late Bronze Age cemetery of Dolina in 2020

22 **Andreja Kudelić**

The process of making vessels during the Late Bronze Age at the Kalnik – Igrišće site

33 **Antonela Barbir**

Freshwater bivalve from the prehistoric layers at the site of Ilok – Dvor knezova Iločkih

40 **Ana Đukić
Filip Franković
Tara Pivac Krpanić
Sanjin Mihelić**

The results of the trial archaeological excavations in the Lovas Municipality in 2011 and 2017

69 **Domagoj Perkić
Marko Dizdar
Hrvoje Potrebica
Ivan Pamić**

Prehistoric graves on flat terrain from Nakovana on Pelješac

82 **Domagoj Perkić
Marko Dizdar
Hrvoje Potrebica**

A grave at the Gomile site in Zakotorac on Pelješac

104 **Asja Tonc
Ivan Radman-Livaja**

Traces of textile production on the Sveta Trojica hillfort

112 **Lujana Paraman**
Marina Ugarković

O „helenističkom“ pogrebnom nalazu s Čiova kod Trogira

112 **Lujana Paraman**
Marina Ugarković

On the “Hellenistic” burial find from Čiovo near Trogir

123 **Ivana Ožanić Roguljić**
Bartul Šiljeg
Hrvoje Kalafatić

Rimska ruralna naselja u okolici Donjeg Miholjca

123 **Ivana Ožanić Roguljić**
Bartul Šiljeg
Hrvoje Kalafatić

Rural Roman settlements near Donji Miholjac

133 **Ivana Ožanić Roguljić**
Jere Drpić
Helena Nodilo

Rimsko ruralno naselje Lug kod Bjelovara

133 **Ivana Ožanić Roguljić**
Jere Drpić
Helena Nodilo

Rural Roman settlement of Lug near Bjelovar

142 **Ana Konestra**
Goranka Lipovac Vrkljan

Privjesak s likom Harpokrata iz rimske keramičarske radionice u Crikvenici (Ad Turres, sjeverna Liburnija)

142 **Ana Konestra**
Goranka Lipovac Vrkljan

The Harpocrates pendant from the Roman pottery workshop in Crikvenica (Ad Turres, northern Liburnia)

152 **Ana Konestra**
Fabian Welc
Paula Androić-Gračanin

Lokalitet na rtu Zidine u Loparu u kontekstu obalnih rezidencijalno-gospodarskih kompleksa otoka Raba

152 **Ana Konestra**
Fabian Welc
Paula Androić-Gračanin

The site at the cape Zidine in Lopar in the context of coastal residential and commercial complexes of Rab Island

171 **Tatjana Tkalčec**

Keramičke čaše iz burga Vrbovca u Klenovcu Humskom

171 **Tatjana Tkalčec**

Ceramic cups from the medieval castle of Vrbovec in Klenovec Humski

185 **Sebatijan Stingl**
Marijana Belaj

Religijska medaljica pronađena u grobu 253 u Gori kraj Petrinje

185 **Sebatijan Stingl**
Marijana Belaj

The religious medal found in grave 253 at Gora near Petrinja

Pregledni radovi

193 **Snježana Vrdoljak**

Uljevne kape (Gusszäpfen) i značaj ostave Brodski Varoš (Slavonski Brod)

204 **Asja Tonc
Marko Dizdar
Slavica Filipović**

Metalni nalazi s nalazišta Osijek – Vojarna, Učiteljski fakultet kao tragovi vojne prisutnosti

212 **Eduard Visković
Marina Ugarković**

Zaštitna arheološka istraživanja „kuće Škoko“ u Starom Gradu na otoku Hvaru

221 **Juraj Belaj
Sebastijan Stingl
Valerija Gligora**

O arheološkim istraživanjima ivanovačke kapele na lokalitetu Pakrac – Stari grad 2020. godine

228 **Juraj Belaj
Željko Krnčević**

O arheološkim istraživanjima lokaliteta Mukoš kraj Goriša 2020. godine

Stručni radovi

239 **Tea Kokotović**

Rezultati antropološke analize ljudskih koštanih ostataka s lokaliteta Mukoš kraj Goriša iz 2020. godine

247 **Mislav Fileš
Deniver Vukelić**

Oživljena povijest i komunikacija arheologije s javnošću

Review papers

193 **Snježana Vrdoljak**

Casting jets (Gusszäpfen) and the importance of the Brodski Varoš hoard (Slavonski Brod)

204 **Asja Tonc
Marko Dizdar
Slavica Filipović**

The metal finds from the site of Osijek – Barracks, Faculty of Education as traces of military presence

212 **Eduard Visković
Marina Ugarković**

Rescue excavation of “the Škoko house” in Stari Grad on Hvar island

221 **Juraj Belaj
Sebastijan Stingl
Valerija Gligora**

On the archaeological excavations of the chapel of the Knights Hospitaller at the site of Pakrac – Stari Grad in 2020

228 **Juraj Belaj
Željko Krnčević**

On the archaeological excavation of the site of Mukoš near Goriš in 2020

Professional papers

239 **Tea Kokotović**

Results of the anthropological analysis of the osteological material from 2020 excavations of Mukoš site near Goriš

247 **Mislav Fileš
Deniver Vukelić**

Living history and the communication of archaeology with the public

Kratki izvještaji

255 Jere Drpić

Arheološko istraživanje segmenta ceste Moždenec – Sudovec na položaju Zverinjak

258 Ivana Ožanić Roguljić
Mislav Fileš

Living Danube Limes; projekt dunavskog transnacionalnoga programa EU

Ostala znanstvena djelatnost Instituta za arheologiju

Asja Tonc
Kristina Turkalj

260-268

Short reports

255 Jere Drpić

Archaeological excavation of a segment of Moždenec – Sudovec road at the site of Zverinjak

258 Ivana Ožanić Roguljić
Mislav Fileš

Living Danube Limes; EU Danube Transnational Programme

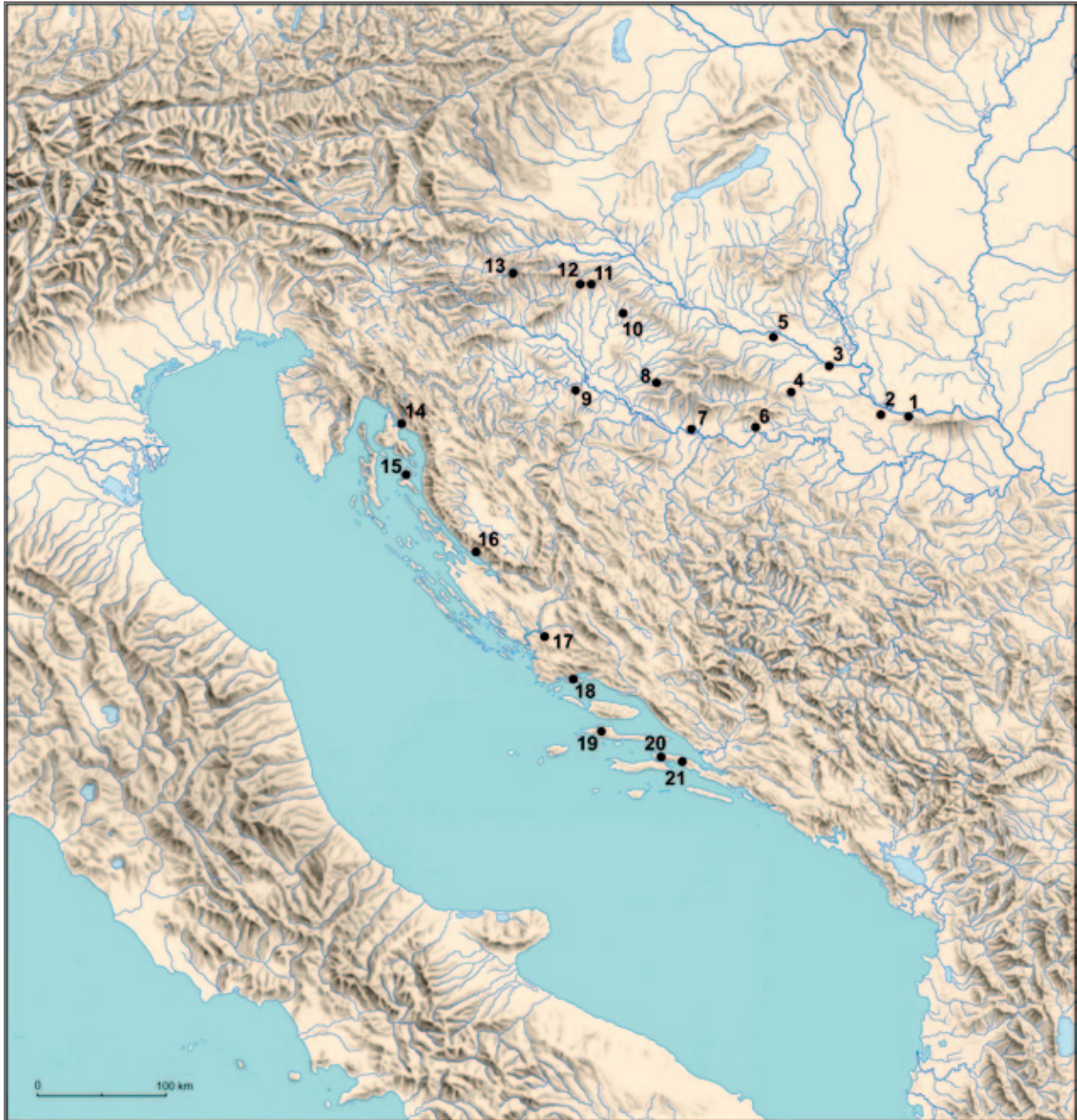
Additional scientific activity of the Institute

Asja Tonc
Kristina Turkalj

260-268

Karta nalazišta

Map of sites

1. Ilok – dvor knezova Iločkih	12. Zvjerinjak
2. Općina Lovas	13. Klenovec Humski – Plemićki grad Vrbovec
3. Osijek – Vojarna, Učiteljski fakultet	14. Crikvenica – Ad Turres
4. Bračevci – Baščine	15. Lopar – rt Zidine
5. Donji Miholjac	16. Gradina Sveta Trojica
6. Brodski Varoš	17. Goriš – Mukoš
7. Dolina	18. Čiovo
8. Pakrac – Stari grad	19. Hvar – Stari Grad
9. Petrinja – Gora	20. Pelješac – Nakovana
10. Bjelovar – Lug	21. Pelješac – Zakotorac
11. Kalnik – Igrišće	

Living Danube Limes; projekt dunavskog transnacionalnoga programa EU

Living Danube Limes; EU Danube Transnational Programme

Kratki izvještaj
Short report

IVANA OŽANIĆ ROGULJIĆ
MISLAV FILEŠ
Institut za arheologiju
Jurjevska ulica 15
HR-10000 Zagreb
iozanic@iarh.hr
mfiles@iarh.hr

U srpnju 2020. godine započeo je projekt Living Danube Limes u kojem Institut za arheologiju sudjeluje kao projektni partner u konzorciju kojeg čini 19 projektnih partnera iz 10 europskih država. Glavni cilj projekta je povezivanje čitave dunavske regije kroz njezino zajedničko rimsko nasljeđe, Dunavski limes. Projektom će biti obuhvaćeno osam pilot lokacija od kojih će jedna biti u Hrvatskoj. Na ovim lokacijama provest će se niz mjera interpretacije, prezentacije i popularizacije arheološke baštine vezane za rimski dunavski limes. Kao glavni povezujući faktor projekt planira izgraditi repliku rimskog broda tipa Mainz – Lusoria. Ovaj brod zaplovit će Dunavom i fizički spojiti navedene pilot lokacije po završetku projekta.

Ključne riječi: Living Danube limes (LDL), popularizacija znanosti

In July 2020, the Living Danube Limes project began, in which the Institute of Archeology participates as a project partner in a consortium consisting of 19 project partners from 10 European countries. The main goal of the project is to connect the entire Danube region through its common Roman heritage, the Danube Limes. The project will cover 8 pilot locations, one of which will be in Croatia. A number of activities regarding the interpretation, presentation, and popularization of the archeological heritage related to the Roman Danube Limes will be carried out at these locations. As the main connecting factor, the project plans to build a replica of a Roman ship of the Mainz - Lusoria type. This ship will sail on the Danube and physically connect the mentioned pilot locations upon completion of the project.

Keywords: Living Danube limes (LDL), popularisation of science

Od 1. srpnja 2020. godine institut za arheologiju dio je konzorcija projekta Living Danube Limes. Ovaj projekt je dio Dunavskog Transnacionalnoga Programa EU te je kao takav sufinanciran iz sredstava ERDF. U projektu sudjeluje konzorcij od 19 projektnih partnera i 27 pridruženih strateških partnera iz Njemačke, Austrije, Češke, Slovačke, Mađarske, Hrvatske, Srbije, Bugarske, Rumunjske i Moldavije. Uz Institut za arheologiju, koji sudjeluje kao projektni partner iz Hrvatske, Arheološki Muzej u Zagrebu sudjeluje kao pridruženi hrvatski partner u projektnom konzorciju. Vodeći partner čitavog projekta je Donau-Universität Krems. Glavni cilj projekta je povezivanje Dunavske regije kroz njezino zajedničko rimsko nasljeđe, Dunavski limes. Projekt želi podržati njegovo očuvanje stvaranjem svijesti o važnosti zajedničkog nasljeđa, uz poštivanje lokalnih razlika, posebnosti i stvaranje svijesti da rimski Dunavski limes nije bio samo

granična utvrđena mreža, već i prostrana trgovačka zona s puno pokretljivosti. Projekt podupire UNESCO-vu nominaciju za čitav Dunavski limes u Svjetsku baštinu, posebno se usredotočujući na postupak nominiranja uz Hrvatsku, Srbiju, Rumunjsku i Bugarsku.

Drugi glavni cilj projekta je postavljanje temelja za buduću Europsku kulturnu rutu koja prelazi cijelu dunavsku regiju kao i promicanje održivog i ekološkog turizma kroz turističke strategije posebno kreirane za regiju Dunavskog limesa. U sklopu projekta biti će odabran jedna pilot lokacija. Pilot lokacije biti će odabrane u svim podunavskim državama projektnih partner i biti će smještene uz samu rijeku Dunav ili u njezinoj neposrednoj blizini. Planira se uspostaviti osam nacionalnih pilot lokacija s redovnim javnim aktivnostima poput događaja oživljene povijesti i radionica o povijesnim vještinama i zanatima. Na svakoj od pilot lokacija primijenit će se

suvremene neinvazivne arheološke geoprospekcije kako bi pomogle u upotpunjavanju našeg znanja i spoznaja o samom lokalitetu. Rezultati geoprospekcija, nakon provedbe istraživačkih aktivnosti, biti će korištene za izradu proširene i virtualne stvarnosti rimskih lokaliteta na rimskom Dunavskom limesu te će kao takvi biti prezentirani široj javnosti putem aplikacije Living Danube Limes. Ova aplikacija trebala bi biti sveobuhvatna platforma za podatke prethodnih inicijativa s novim podacima dobivenim istraživačkim aktivnostima provedenim u projektu. Rekonstrukcije virtualne stvarnosti na pilot lokacijama potaknut će veći interes o samim lokalitetima, a trebale bi dovesti do daljnjih projekata i ulaganja na istim mjestima. Na kraju projekta organizirat će se krstarenje od Njemačke do Crnog mora, s međunarodnim skupinama za oživljenu povijest kao posadom rekonstruiranog rimskog broda iz 4. st. po Kr. Brod i njegova posada zaustavit će se na svakoj pilot lokaciji kako bi tamo sudjelovali na festivalu oživljene povijesti, koji će nadalje omogućiti širok spektar interakcija s javnošću.

Tijekom projekta rekonstruirat će se rimski brod iz 4. st. po Kr. koristeći replike rimskih alata. Projektni partner Friedrich-Alexander University Erlangen-Nürnberg pod vodstvom Borisa Dreyera već je započeo s izgradnjom replike broda. Replika je bazirana na brodovima tipa Oberstimm i Mainz. Ostatke rimskog broda iz Mainza moguće je poistovjetiti s opisima istog takvog broda kod Vegecija te će i replika proizvedena unutar ovoga projekta prvenstveno odgovarati ovome tipu broda. Očekivani rezultat projekta je da ovaj brod nakon što zaplovi početkom 2022. godine s međunarodnom posadom prođe čitavi plovni tok Dunava. Ovime se želi istaknuti povezujući karakter rimskog Dunavskog limesa. Nakon završetka projekta, brod će biti na raspolaganju svakoj pilot lokaciji tijekom jedne godine, kako bi poslužio kao atrakcija i motivacija za daljnja ulaganja u pilot lokaciju. Za pilot lokaciju hrvatske odabran je lokalitet Kopačevo kao kanoantička utvrda. U sklopu projekta planira se provesti i već se djelom provodi: intenzivan terenski pregled lokaliteta, geoprospekcija poznatog i do sada još nepoznatog

dijela lokaliteta te njegova virtualna rekonstrukcija kao medij za komunikaciju sa širom javnošću. U projekt je uključena i Javna ustanova Park prirode Kopački rit (JU PP Kopački rit) kao partner u samoj provedbi programa vidljivosti i dionik samog prostora lokaliteta. Sam projekt je predstavljen na konferenciji *Roman Roads and rivers 2* održanoj u Zagrebu i online od 30.11. do 1.12. 2020. Prva međunarodna konferencija koju je proveo projekt održana je od 22. do 26.3. 2021. na žalost samo online, radi trenutne pandemijske situacije u Europi, pod nazivom *Site strengthening through living history and virtual reality incentives*.

Limes u Republici Hrvatskoj dio je cjelokupnog sustava granica Carstva čiji su dijelovi od 2005. godine zaštićeni kao transnacionalni serijski spomenik Svjetske baštine UNESCO-a. Taj je spomenik u 2013. godini uključivao Hadrijanov i Antoninov zid u Velikoj Britaniji te Gornjogermansko-retijski limes u Njemačkoj. U budućće se planira upis i drugih dijelova nekadašnjih rimskih granica u Europi, Aziji i u Africi. Budući da hrvatska arheološka baština na lokalitetima uz nekadašnju granicu Rimskog Carstva u Hrvatskom Podunavlju predstavlja sastavni dio Dunavskog limesa, postoji težnja da se lokaliteti na kojima su jasno vidljivi tragovi rimske vojne prisutnosti uključe u sastav spomenika UNESCO-a Granice Rimskog Carstva. Stoga je i limes u Hrvatskoj od 2005. godine uvršten na tentativnu listu Svjetske baštine. Limes u Hrvatskoj nije adekvatno predstavljen široj publici te će projektom Living Danube Limes biti moguće ostvariti prezentaciju jednog njegovog dijela.

Projekt se može pratiti na službenoj web adresi te na društvenim mrežama na sljedećim poveznicama:

Projekt – <http://www.interreg-danube.eu/approved-projects/living-danube-limes>

Facebook – <https://www.facebook.com/LivingDanube-Limes/>

Instagram – <https://www.instagram.com/livingdanubelimes/>

Twitter – <https://twitter.com/DanubeDtp>

